

Posudek oponenta disertační práce

Autor práce: **Mgr. Michal Geisler**

Oponent práce: **doc. PhDr. Barbora Bazalová, Ph.D.**

Pracoviště autora: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Pracoviště
Historické sociologie

Předložená disertační práce s názvem *Historická sociologie autismu v České republice* je unikátním dílem. Je patrné, že autor odvedl obrovský kus práce. Z pozice oponenta a recenzenta mnoha odborných děl o poruchách autistického spektra (PAS) velmi oceňuji originalitu, novost zpracování tématu, hutnost informací, široký záběr témat týkajících se PAS, nazírání autora na téma z mnoha perspektiv, propojování myšlenek. Musím přiznat, že práce mne do jisté míry nadchla a její výtisk ocením ve své knihovně. Domnívám se, že podobné dílo v České republice zatím neexistuje. Autora nabádám ke zvážení jejího publikování pro laickou i odbornou veřejnost, ovšem po nutných úpravách, které naznačím níže v připomínkách oponenta.

Mgr. Michal Geisler analyzuje z historicko-sociologické perspektivy vývoj povědomí o autismu a přístupů k němu v České republice. Toto vysoce aktuální téma autismu – poruch autistického spektra (PAS) se velmi dobře hodí pro historickosociologickou analýzu, volba tématu tedy zcela odpovídá. Práce má empiricko-analytický charakter, autor používá interpretativní pojetí sociologie, výzkumný design je kvalitativní, primárně založený na rozhovorech s respondenty a studiu pramenů. Jedná se o velmi hutné dílo obsahující množství zajímavých myšlenek, které si zaslouží další rozbor, což však již bylo nad rámec práce, která obsahuje přes 200 stran. Rozsahem, počtem použitých pramenů, způsobem zpracování, zvoleným metodám výzkumu a vzhledem ke kvalitě argumentace práce odpovídá kritériím stanoveným pro disertační práce.

K práci mám několik připomínek, které mohou autorovi pomoci při psaní dalších odborných děl. Z pozice speciálního pedagoga, nikoli odborníka na historickou sociologii, se domnívám, že pro tuto práci platí „méně je více“, čímž myslím, že by se vše dalo napsat mnohem jednodušeji, méně sofistikovaně a hlavně utříděněji. Časté vracení se ke stejným tématům, propojování kapitol a odkazování na určité téma v jiných kapitolách, velmi frekventované opakování stejného textu na různých místech práce, do toho opakující se poznámkový aparát, tedy jakýsi celkový chaos, vidím jako největší nedostatek práce. Práce by si zasloužila zestručnit, utřídřit lépe témata, nevracet se k nim a také použít klasické dělení práce, tzn. na část teoretickou a část výzkumnou s více frekventovaným dělením kapitol a podkapitol, aby se čtenář lépe orientoval. Úvody a shrnutí kapitol měl autor uvést kurzívou, čtenáři by se to lépe četlo. Druhý nedostatek spatřuji v neuvedení samotných přepisů rozhovorů v příloze práce, na které jsem se celou dobu při čtení těšila, ale které nakonec nebyly v práci obsaženy. Rozumím, že by to již bylo nad rámec díla, ale nabádám autora k jejich zpracování dle pravidel práce s rozhovory v kvalitativním výzkumu a publikování pro veřejnost. Právě tyto autentické výpovědi osob, které se aktivně angažují v problematice PAS v současné době, budou pro čtenáře velmi zajímavé a přínosné. Sama bych ocenila ucelený pohled každého z nich ohledně témat, která byla při rozhovorech probírána, takto jsou čtenáři nabídnuty jen útržky a navíc odděleně na různých místech. Třeba v práci habilitační najdou tyto rozhovory své uplatnění.

Další mé poznámky se týkají konkrétních výskytů v práci. Je škoda, že i v první části práce autor více neodkazuje na díla v současné době uznávaných autorů v oblasti PAS, a to jak českých, tak zahraničních.

Osobně z pohledu speciálního pedagoga mám problém ztotožnit se bez hlubší analýzy a další debaty s autorovým pojmáním autismu jako nové sociální identity. Snad u

Aspergerova syndromu by to přípustné bylo. Bavíme se ale stále o postižení, a to v případě poruch autistického spektra v celé jejich šíři (např. nízkofunkční autismus) o velmi nepříjemném postižení, nikoli jakémsi superdaru, jak je to mnohdy v současné době médií prezentováno. Sice plně rozumím myšlenku, nicméně to bychom mohli každý typ postižení chápat jako novou sociální identitu (vozičkáři, nevidomí, Neslyšící apod.). Ono to tak možná je, ale stále je nutné mít na zřeteli, že se jedná o postižení a můj osobní názor je, že život s poruchou autistického spektra je pro danou osobu i jeho okolí značně náročný. Polemika představená v práci v kontextu a celé šíři je v pořádku, ale shodou náhod jsem byla recenzentem příspěvku pravděpodobně také Mgr. Geislera pro odborné periodikum, který jsem byla nucena zamítnout, neboť bez pozadí kontextu celé práce se jevil jako nesmyslný.

Další připomínky jsou okrajové. Dle mého názoru bylo dobré již v úvodu práce vysvětlit volbu terminologie, rozhodnutí autora pro práci s termínem „autismus“, a to již v názvu práce. S termíny „autismus“ a „porucha autistického spektra“ pracuje v práci střídavě. Osobně bych se s autorem ráda pustila do debaty ohledně termínu „porucha autistického spektra“, který vznikl v Aj, ale dle mého názoru je do českého prostředí nevhodně převzat, jak o tom polemizují ve svých knihách. Také si nemyslím, že autorův překlad „on the autism spectrum“ (lidé/žena/dítě atd. „na autistickém spektru“) je zcela správný, volila bych „v rámci spektra“ nebo podobně. Líbí se mi autorovo pojednání o používání termínu „porucha“. Můj názor je ten, že osoby s PAS nemohou na jednu stranu požadovat díky tomuto označení výhody, služby, ale v jiných situacích uvádět, že se jich takové označení dotýká. Opět téma, které si zaslouží další debatu. Celkově kladně hodnotím autorovo pojednání k terminologii.

V kapitole zabývající se historií postrádám více literárních pramenů a odkazů na další aktéry, nemohu se spokojit pouze s R. Nesnídalovou. V době svého působení přece musela s někým dalším spolupracovat. Pozor na opakující se překlep ve jméně Vocilky (nikoli Vocílka). Autor také uvádí, že postupně začaly v ČR vznikat třídy pro děti s autismem, ale neuvádí již kde to bylo. Tento nedostatek se vyskytuje u více témat na více místech práce, autor zůstává jen při obecném konstatování bez uvedení konkrétního (třídy pro děti s PAS, zahraniční autoři, výzkumy, etablovali se odborníci – ale kteří konkrétně?).

Další moje poznámka je zároveň i dotazem k obhajobě. Může M. Geisler popsat, proč se vydělila na počátku APLA z Autistiku, proč již tehdy nevznikla jedna velká organizace, která by zastřešovala veškerý servis pro PAS pro celou republiku a nedocházelo by tak k v současné době k velmi kritizovanému boji množství organizací zacílených na PAS o dotace, služby, klienty? Proč spolu aktéři dále nespolečně pracovali a nespolečně pracují, proč je tolik organizací zacílených na PAS a nikoli jedna velká pro celou republiku? Myslím si, že v rozhovorech s M. Jelínkovou a K. Thorovou na to mohl narazit. Myslím si také, že z historickosociologické perspektivy je to téma, které by si zasloužilo další analýzu.

Na s. 124 autor práce uvádí údaje o počtu osob s PAS. Dle mého názoru by bylo přehlednější tyto zaznamenat do tabulky.

S. 128 – zde autor pojednává o velmi důležitém tématu, které ale není dále rozebráno a zcela zapadlo, a sice o dvou základních postojích veřejnosti i odborníků k PAS, a to možnost vyléčení versus neléčitelnost PAS. Na dalších stranách autor jen okrajově popisuje poměrně významná témata pojící se v současné době s tematikou PAS, a to očkování, názory A. Strunecké atd. Toto by si zasloužilo více prostoru v práci tohoto formátu.

Předloženou disertační práci Mgr. Michala Geislera rozhodně doporučuji k obhajobě, hodnotím ji velmi pozitivně a po splnění dalších kritérií navrhuji udělit titul Ph.D.

V Brně dne 10.8.2018

doc. PhDr. Barbora Bazalová, Ph.D.

Barbora Bazalová